

ПРОФЕСІЙНА ЗАХВОРЮВАНІСТЬ ТА ПРОФІЛАКТИКА COVID-19 СЕРЕД ПРАЦІВНИКІВ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ (березень – серпень 2020 р.)

Варивончик Д. В., д. мед. н., проф.

завідувач кафедри медицини праці, психофізіології та медичної екології

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика МОЗ України

Вступ

Пандемія SARS-CoV-2 / COVID-19 на теперішній час є однією з найбільших проблем світової охорони здоров'я. Глобальне поширення SARS-CoV-2 розпочалося у січні – лютому 2020 р. На теперішній час (01.09.2020 р.) пандемія розповсюдилась у 183 країнах світу, інфіковано понад 26,5 млн. осіб, з яких від COVID-19 померло понад 874,0 тис. осіб (летальність – 3,29 %) [WHO, 2020].

Однією з професійних груп високого ризику інфікування SARS-CoV-2 та захворювання на COVID-19 є працівники галузі охорони здоров'я, які знаходяться на першій лінії контакту з хворими. В різних країнах світу медичні працівники (МП) становлять 3,0 – 20,0 % у структурі інфікованих SARS-CoV-2 [WHO, 2020].

Первинна профілактика на робочих місцях в теперішній час залишається єдиним засобом попередження інфікування МП SARS-CoV-2, і ґрунтується на:

- (1) виявленні (тестування, термометрія, клінічний огляд) та ізоляції (не менш ніж на 14 діб) всіх інфікованих SARS-CoV-2 та хворих на COVID-19;
- (2) дотриманні респіраторної гігієни та використанні засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) – захисних щитків для обличчя, окулярів, респіраторів (FFP2, FFP3, N-95), одноразових захисних ізоляційних костюмів, халатів, гумових рукавичок; (3) дезінфекції контактних поверхонь, приміщень та ін.;
- (4) обробці рук спирт-вмісними антисептиками [WHO, 2020].

Збільшення захворюваності МП на COVID-19 є одним з негативних факторів, який веде до втрати кваліфікованих працівників галузі охорони здоров'я, що в умовах пандемії функціонує в надзвичайному режимі, та до погіршення доступності й надання високоякісної медичної допомоги всьому населенню країни. Зазначене визначає актуальність проведення статистичного і епідеміологічного моніторингу здоров'я і забезпечення професійної безпеки МП в Україні в умовах пандемії SARS-CoV-2/COVID-19.

Мета дослідження – комплексний епідеміологічний аналіз захворюваності та стану профілактики COVID-19 серед працівників галузі охорони здоров'я України (березень – серпень 2020 р.).

Матеріали та методи

У дослідженні проводився аналіз динаміки (впродовж березня – серпня 2020 р.): (1) реєстрації випадків інфікування SARS-CoV-2, захворювання на COVID-19 та смерті від нього серед загального населення України та МП; (2) реєстрації випадків гострого професійного захворювання (COVID-19) серед МП; (3) забезпечення на робочому місці в галузі охорони здоров'я профілактики COVID-19.

Зазначене проводилось шляхом щотижневого аналізу офіційних статистичних даних: Державної служби України з питань праці «Оперативна інформація щодо надходження повідомлень про гострі професійні захворювання на COVID-19 під час виконання посадових обов'язків»; Кабінету Міністрів України «Коронавірус в Україні. Аналітичні панелі та відкриті дані»; Національної служби здоров'я України «Оперативний моніторинг ситуації довкола COVID-19»; Центру громадського здоров'я МОЗ України «Коронавірусна інфекція COVID-19. Оперативна інформація».

Результати дослідження

В Україні серед загального населення перший випадок COVID-19 зареєстровано – 02.03.2020 р., перша смерть від нього – 13.03.2020 р. Серед МП: перший випадок COVID-19 – 13.03.2020 р., перша смерть – 29.03.2020 р. За період дослідження (березень – серпень 2020 р.) для МП характерним є (порівнюючи із загальним населенням): більша низька летальність (0,8 % vs 2,3 %); менша частота госпіталізацій (25,3 % vs 39,4 %); більша частка одужань (71,2 % vs 45,7 %) **(табл. 1)**.

Впродовж травня – серпня 2020 р. серед МП відмічається зниження відносних ризиків (RR) захворювання (з 12,2 до 5,2) та смерті (з 3,0 до 1,9) від COVID-19 **(рис. 1)**.

Найбільші рівні захворюваності на COVID-19 спостерігаються серед наступних професійних груп МП в Україні (на 1 тис. відповідних працівників): лікарів-інфекціоністів (45,0); анестезіологів (33,1), терапевтів (27,6), хірургів (18,8); середнього МП (11,2) у порівнянні зі всіма працівниками галузі охорони здоров'я (10,6) **(рис. 2)**.

Табл. 1. Основні статистичні показники щодо епідемії SARS-CoV-2 / COVID-19 в Україні (27.08.2020 р.)

Показники	Населення, без МП	Медичні працівники (МП)
Підозри (всього)	157 325	17 258
Підтверджено (всього)	103 533 (65,8 % підозрілих випадків)	10 964 (63,5 % підозрілих випадків)
Активні випадки (в теперішній час)	53 899 (52,0 % підтверджених випадків)	3 064 (27,9 % підтверджених випадків)
Госпіталізовано (всього)	40 830 (39,4 % підтверджених випадків)	2 770 (25,3 % підтверджених випадків)
Летальні випадки (всього)	2 358 (2,3 % підтверджених випадків; в т.ч. 5,8 % госпіталізованих)	93 (0,8 % підтверджених випадків; в т.ч. 3,5 % госпіталізованих)
Одужало (всього)	47 276 (45,7 % підтверджених випадків)	7807 (71,2 % підтверджених випадків)

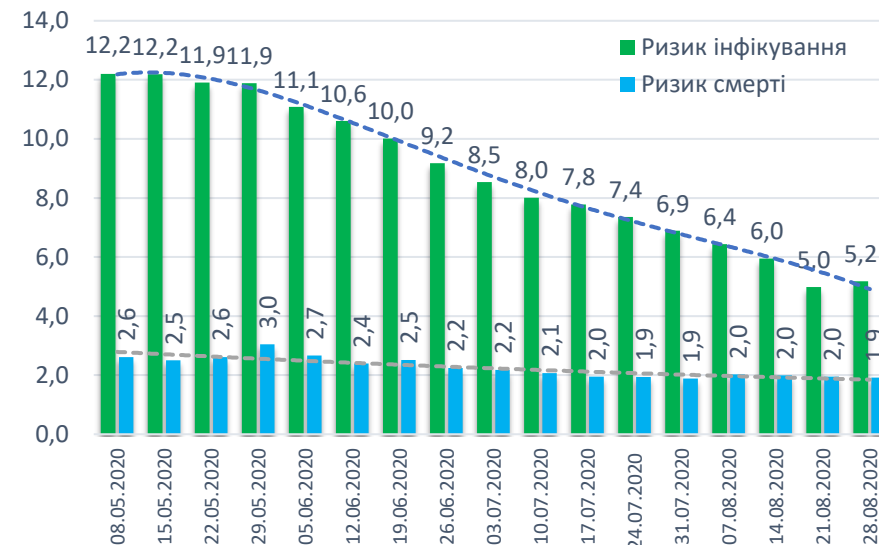

Рис. 1. Динаміка відносних ризиків (RR) захворювання та смерті МП на COVID-19 в Україні

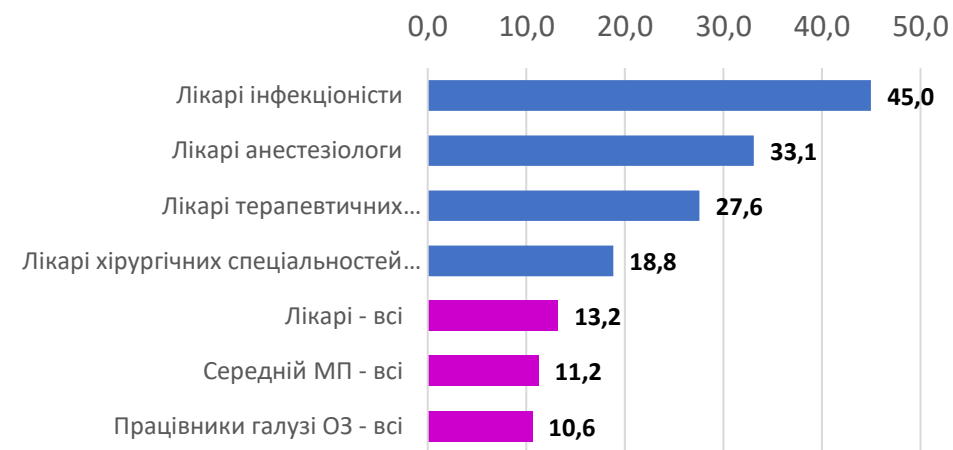

Рис. 2. Інфікування SARS-CoV-2 в професійних групах МП в Україні (на 1 тис. відповідних працівників)

Результати дослідження

Захворюваність МП у загальній структурі хворих на COVID-19 становить 9,5 %. Для МП найбільш характерним є: переважання захворювання на COVID-19 у віці 30–59 років (71,7 % vs 53,9 %), серед жінок (82,0 % vs 18,0 %) ($p < 0,05$) (**рис. 3**). У 17,2 % (vs 18,1 %) МП з COVID-19 була наявна хронічна соматична патологія.

Встановлено, що в розрізі областей кумулятивна кількість інфікованих SARS-CoV-2 МП статистично «сильно» пов'язана із загальною кількістю інфікованих серед всього населення ($r = 0,91$; $p = 0,00001$) (**рис. 4**).

Летальність МП у загальній структурі померлих від COVID-19 в Україні становить 3,9 %. Летальність МП – 0,8 % (vs 2,1 %), і переважає у віці 49–69 років (86,1 % vs 53,3 %), серед жінок (65,6 % vs 34,4 %) ($p < 0,05$) (**рис. 5**). У 83,9 % (vs 80,8 %) померлих від COVID-19 МП була наявна хронічна соматична патологія.

За даними тестування «позитивний» результат на COVID-19 в Україні: ПЛР ($n = 1,4$ млн.) – 10,0 % населення (МП – 0,8 % від усіх позитивних); ІФА ($n = 369,1$ тис.) – 8,8 % (МП – 9,9 %).

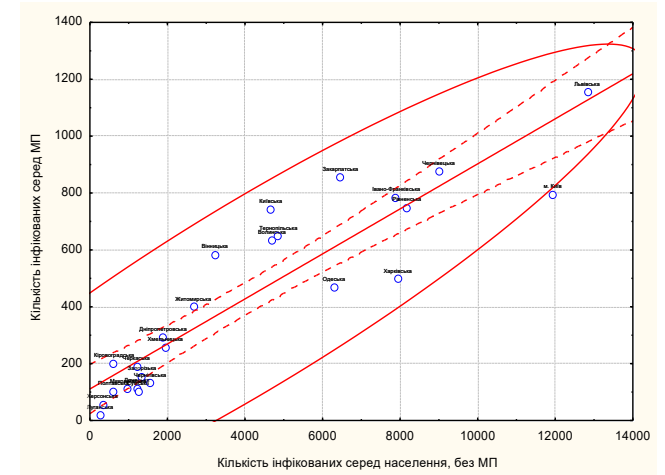

Рис. 4. Залежності між кумулятивною кількістю інфікованих SARS-CoV-2 МП та загального населення, в розрізі областей України

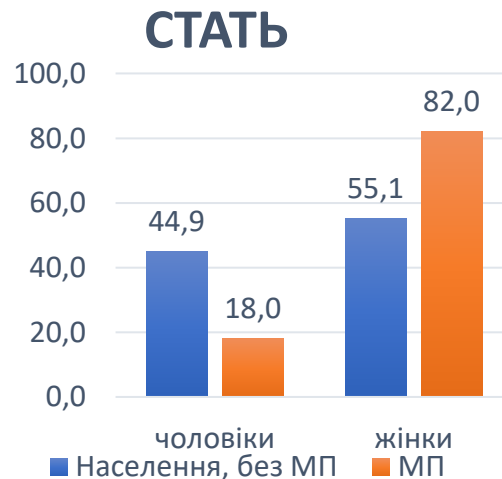
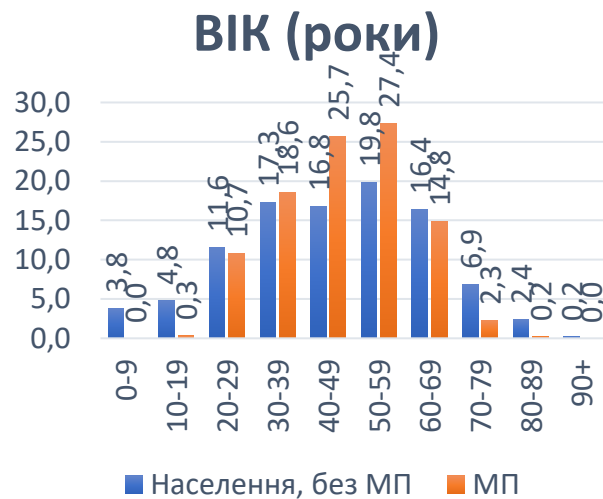

Рис. 3. Віко-статеві характеристики інфікованих SARS-CoV-2 серед МП та загального населення (%)

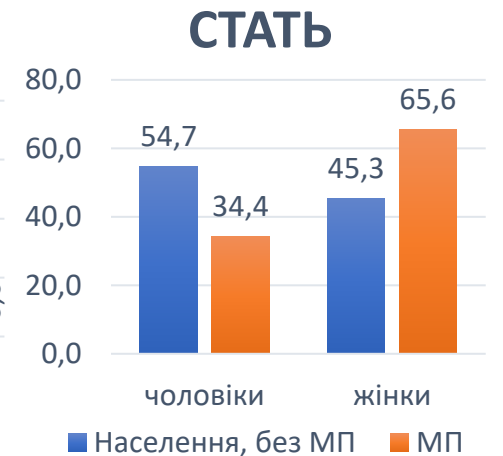
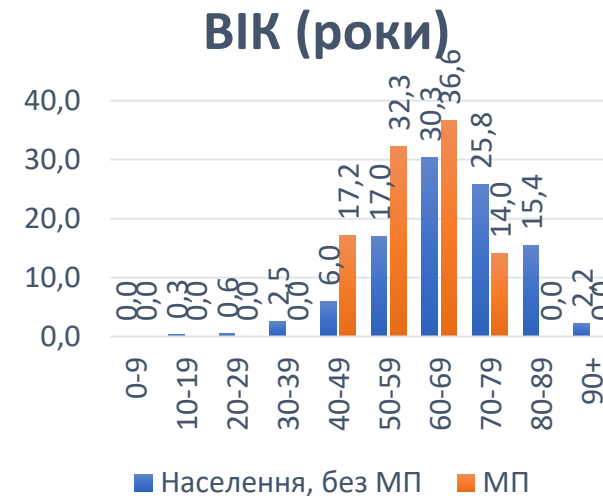

Рис. 5. Віко-статеві характеристики смертельних випадків при COVID-19 (%)

Результати дослідження

За період спостереження до Держпраці України надійшло більш 9,0 тис. повідомлень щодо гострого професійного захворювання (ГПЗ), обумовленого SARS-CoV-2 / COVID-19 (81,8 % всіх випадків інфікування МП). Закінчено комісійне розслідування у 22,5 % повідомлених випадків захворювання, з них професійний генез захворювання підтверджено у 38,5 % (рис. 6).

Встановлено, що існують статистичні залежності між кумулятивною кількістю інфікованих SARS-CoV-2 МП та рівнями їх забезпечення ЗІЗ ($r = -0,54$; $p = 0,006$) (рис. 7). Найгірша забезпеченість ЗІЗ МП спостерігається щодо костюмів біозахисту (46,3 %), ізоляційних халатів (61,5 %), захисних масок (50,5 – 71,4 %) (табл. 2).

Рис. 6. Динаміка закінчення розслідувань та встановлення ГПЗ COVID-19 серед працівників галузі охорони здоров'я (%)

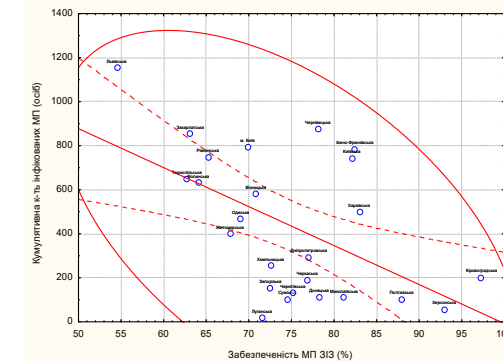

Рис. 7. Залежності між кумулятивною кількістю інфікованих SARS-CoV-2 та рівнем забезпечення ЗІЗ

Табл. 2. Забезпечення закладів охорони здоров'я ЗІЗ для профілактики на робочому місці COVID-19 (%)

Показники	Розрахункові потреби та їх динаміка за 1 тиж.	Показник забезпечення (з очікуваними поставками) та їх динаміка за 1 тиж.
Забезпеченість ЗОЗ ЗІЗ (на 30 діб)		72,3 % ↓
✓ Антисептиками	✓ 105,0 тис. л. ↑	95,2 % ↔
✓ Захисними окулярами / щитками	✓ 297,0 тис. шт. ↑	87,9 % ↓ (90,1 % ↑)
✓ Респираторами FFP2 / FFP3 / N-95	✓ 1,401 млн. шт. ↑	71,4 % ↓ (98,5 % ↓)
✓ Масками медичними багаторазовими	✓ 497,0 тис. шт. ↑	50,5 % ↓
✓ Масками медичними одноразовими	✓ 7,0 млн. шт. ↑	71,4 % ↓ (73,0 % ↓)
✓ Рукавичками захисними одноразовими	✓ 7,0 млн. шт. ↑	85,7 % ↑
✓ Халатами ізоляційними одноразовими	✓ 1,063 тис. шт. ↑	61,5 % ↓ (73,3 % ↓)
✓ Костюмами біозахисту	✓ 1,621 млн. шт. ↑	46,3 % ↓ (51,0 % ↓)

ВИСНОВКИ. МП в Україні є ключовою групою високого професійного ризику інфікування SARS-CoV-2 / COVID-19. Потрібно спрямувати заходи профілактики на найбільш вразливі контингенти МП – лікарів та середній МП (які мають безпосередній контакт із хворими на COVID-19); осіб жіночої статі, віком 30–69 років, з наявною хронічною соматичною патологією. Першочерговим є максимальне забезпечення цих груп ризику якісними ЗІЗ, динамічним медичним наглядом, тестуванням, пріоритетним наданням доступної високоякісної медичної (інфекційної) допомоги. Доцільним є формування груп резерву МП для забезпечення надання допомоги хворим на COVID-19 у разі потенційного збільшення захворюваності МП.